

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки, права та планування бізнесу

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

Н.В. Сментина

“10” грудня 2017 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності: 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
за магістерською програмою професійного спрямування «Економіка
планування та управління бізнесом»

на тему: «Економічне обґрунтування стратегії розвитку підприємства»
(на прикладі ТОВ «ТЕРРИТОРИЯ»)

Виконавець
студент ФЕУП

Беспалов А.О.

Науковий керівник

к.е.н., доцент

Горбаченко С.А.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1 Стратегія розвитку підприємства: сутність та класифікації	6
1.2 Типи стратегій	14
1.3 Етапи розробки стратегії розвитку підприємства	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЮЧОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА	
2.1 Характеристика та аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «ТЕРРИТОРИЯ».....	33
2.2 Аналіз зовнішнього середовища підприємства на ринку будівельних матеріалів	42
2.3 Аналіз внутрішнього середовища підприємства.....	50
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО НАПРЯМІВ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ТОВ «ТЕРРИТОРИЯ»	
3.1 Економічне обґрунтування концепції проекту виробництва нових продуктів.....	61
3.2 Розрахунок планових показників реалізації проекту	74
3.3 Оцінка ефективності заходів з удосконалення стратегії підприємства...	79
3.4 Оцінка ризиків та шляхи їхньої мінімізації.....	86
ВИСНОВКИ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	95
ДОДАТКИ.....	102

ВСТУП

Актуальність теми. Поточний етап економічного розвитку України, що характеризується загостренням конкуренції та прискоренням бізнес-процесів, кардинальним чином змінює підходи до ведення підприємницької діяльності. В умовах нестабільності економіки та фінансово-економічної кризи підприємства з метою виживання та забезпечення стабільності розвитку вимушені прискорено адаптуватись до зовнішніх та внутрішніх змін. Основним шляхом подолання зазначеної проблеми вважається розробка та використання системи стратегічного управління, яка включає: бачення майбутнього, місію, стратегічні цілі, тактичні та оперативні заходи по їх досягненню.

Проте, в сучасних дуже складних умовах, підприємство не може бути статичним. Йому необхідно рухатися в обраному напрямку. У зв'язку з цим важливим елементом системи стратегічного управління підприємством є стратегія його розвитку. Можливість вирішення проблеми розвитку підприємства полягає у відстеженні кон'юнктурних тенденцій, розробці та реалізації конкурентних переваг, що значною мірою можуть бути досягнуті на основі ефективної стратегії розвитку підприємства. Саме вона дозволяє контролювати та регулювати діяльність підприємства, а також запобігати втратам і зменшувати ризики.

В наш час здійснення процесу розробки і адаптації стратегії підприємства набуває великого значення. Це пояснюється параметрами правового регулювання діяльності підприємств, зокрема податкового, зовнішньоекономічного, митного, інвестиційного законодавств, які постійно змінюються. Крім того, до теперішнього часу актуальною для підприємств є проблема неплатежів, а отже, і зниження фінансової стійкості, що негативно позначається на їх функціонуванні. У зв'язку з цим виникає необхідність у виявленні чинників, що впливають на розвиток підприємств, їх оцінці, плануванні подальших дій як господарських суб'єктів в цілому, так і окремих

його підрозділів.

Формування стратегії розвитку підприємства вимагає ретельного вивчення виробничо-технічних можливостей, визначення цілей і ключових проблем економічного суб'єкта, вибору й обґрунтування оптимального рішення, складання програми дій і перевірки її реалізації.

Теоретичним і практичним аспектам стратегічного управління присвячені дослідження багатьох вітчизняних вчених: Василенка В.О., Герасимчука В.Г., Ігнат'євої І.А., Кіндрацької Г.І., Рубана В.Я., Скібіцького О.М., Стадника В.В., Чубукової О.Ю. та ін., а також зарубіжних вчених: Аакера Д.А., Аналоуи Ф., Віханського О.С., Градова А.П., Гребін'яка Л.Дж., Греттон Л., Друкера П., Каплана Н., Кови Ст., Нивена П., Нортон Д., Портера М., Стрікланда А. Дж., Тербіна П., Томпсона А.А. та ін. Вони зробили значний внесок у процес розробки стратегії розвитку та підходів і методів її формування.

Проте існують певні прогалини у вирішенні проблеми класифікації стратегій розвитку, дослідженні методики оцінки таких стратегій, а також особливостей впровадження стратегії розвитку в окремих галузях на практиці.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні шляхів стратегічного розвитку підприємства з метою підвищення ефективності його функціонування та зниження рівня підприємницьких ризиків.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- Розглянути теоретичні питання щодо стратегії розвитку підприємств;
- Провести аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства;
- Дослідити кон'юнктуру ринку будівельних матеріалів;
- Дослідити внутрішнє та зовнішнє середовища підприємства;
- Запропонувати стратегічні заходи розвитку ТОВ «ТЕРРИТОРИЯ»; та розрахувати витрати на їхню реалізацію;

- здійснити економічне обґрунтування ефективності запропонованого проекту з виробництва будівельних сумішей;
- провести аналіз можливих ризиків та запропонувати заходи щодо їх мінімізації.

Об'єктом дослідження виступають процеси стратегічного розвитку підприємств в сучасних умовах господарювання.

Предметом дослідження є методи обґрунтування стратегії розвитку виробничого підприємства, на прикладі ТОВ «ТЕРРИТОРИЯ».

Методи дослідження. У дослідженні використано загальнонаукові й спеціальні методи дослідження процесів і явищ у їх взаємозв'язку та розвитку, а саме: структурно-логічний та семантичний – при вивченні теоретико-методичних засад проблем стратегії розвитку підприємства; метод порівняльного аналізу – при аналізі підходів вчених щодо поняття стратегії розвитку та її класифікації. Також використовувався горизонтальний і порівняльний аналіз на базі фінансової звітності ТОВ «ТЕРРИТОРИЯ». Розрахунки проекту з виробництва будівельних сумішей провадилися з використанням програмних продуктів «Project Expert» і «Exel».

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні документи, монографії вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій та періодичних видань, а також використані дані електронних ресурсів мережі Інтернет, статистичні дані, а також дані бухгалтерського, управлінського й аналітичного обліку ТОВ «ТЕРРИТОРИЯ».

Публікації та апробація результатів дослідження.

За результатами дослідження опублікована стаття в «Науковому віснику» на тему «Управлінські інновації, як важіль забезпечення стратегічного розвитку».

ВИСНОВКИ

Розглянувши теоретичні питання обґрунтування ефективних стратегій діяльності підприємства та напрямки їх реалізації у ТОВ «ТЕРРИТОРИЯ», в роботі зроблено наступні висновки:

1. ТОВ «ТЕРРИТОРИЯ» було створене в 2012 р. як товариство з обмеженою відповідальністю згідно положеннями Господарського Кодексу України, Цивільного кодексу України, закону України «Про господарські товариства», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» та іншими нормативно-правовими актами. Підприємство до 2016 року перебувало на загальній системі оподаткування, а з початку звітного року – на єдиному податку (3-я група).
2. Аналіз показників фінансово-господарської діяльності підприємства свідчать про погіршення показників діяльності фірми. Так виручка від реалізації в 2016 зменшилась на 30,7% порівняно с показниками 2015 року, а чистий прибуток в 7,6 рази. Менший розмір падіння чистого доходу від реалізації пояснюється тим, за період, що аналізується сумарні витрати зросли значно більше, а саме на 35,1%. Така ситуація є об'єктивною з урахуванням підвищення рівня конкуренції на даному сегменті ринку, а також тим, що в Одесі в останні роки крупні замовлення отримують вузьке коло крупних компаній, що звужує ринок для таких малих підприємств як ТОВ «ТЕРРИТОРИЯ».
3. Прибутковість діяльності фірми зменшується дуже високими темпами. Особливо це помітно по показнику рентабельність продажу, який має дуже низьке значення (9,1%) і зменшився за період, що аналізується на 35,6 процентних пункти. Це передусім є наслідком значного падіння обсягу продажу з одночасним відносним ростом витрат на реалізацію.

4. В цілому аналіз фінансових показників діяльності підприємства свідчить про те, що існуюча стратегія, яка основана вузькій спеціалізації виробництва, веде до погіршення його фінансового стану.
5. Аналіз ємності та динаміки ринку свідчить про велику конкуренцію та обмеженості роботи на ньому для малих підприємств до яких належить ТОВ «ТЕРРИТОРИЯ». В той же час виявлені перспективні ніші в суміжних сегментах, стратегія на освоєння яких
6. Стратегія диверсифікація дає змогу підприємствам «триматися на плаву» при складній економічній кон'юнктурі за рахунок продажу широкого асортименту продукції: збитки від найменш рентабельних товарів перекриваються прибутком від інших видів продукції. Ширший асортимент дозволяє компанії пропонувати набір товарів різноманітніше, ніж у конкурентів. Відтак, це дає підґрунтя для пропозиції для ТОВ «ТЕРРИТОРИЯ» щодо виходу на суміжний ринок будівельних сумішей.
7. Проектом удосконалення стратегії підприємства передбачається створення в його структурі виробничого підрозділу з виготовлення СБС. Цей крок передбачає зниження собівартості використання цього виду будівельних матеріалів на 30%, що дозволить знизити загальну собівартість, а, відповідно ціну і обсяг продажу.
8. Першим етапом, свого роду, вертикальної інтеграції, став проект використання даної схеми робіт під час здійснення монтажу систем опалення та теплових мереж. Цей напрямок займає 20% в загальному обсязі продажу підприємства, що дозволить в разі успіху розповсюдити проект і на інші сфери діяльності.
9. Розрахунки виробничо-комерційного розділу бізнес-плану довели, що для здійснення першої черги проекту потрібно залучення 580 тис. грн. інвестицій, які передбачено отримати у вигляді банківського займу. Упорядкування балансу кеш-фло показало, що при ставці 25% річних можна повернути кредит через 6 місяців.

10. План з прибутків показав, що вже в третій місяць свого здійснення проект є прибутковим. Це пояснюється тим, що проект реалізується для покращення показників вже діючого виробництва, яке і зараз є прибутковим. В цьому випадку показовим є те, що дані прибутки зростають швидкими темпами і на кінець планового періоду досягають величини 146 тис. грн. на місяць у порівнянні з 14 тис. грн. на початку здійснення проекту.
11. Фінансові показники проекту знаходяться на високому рівні. Дисконтований період окупності склав 8 місяців, а індекс прибутковості 13,35, що свідчить про доцільність реалізації проекту та його високу ефективність. Крім того, до завершення 3-го року реалізації проекту, компанія отримує додатково 6,8 млн. грн. обігового капіталу, що значно позначиться на рості показників ліквідності, активності та фінансової незалежності.
12. Проект позитивно позначиться на показниках конкурентоспроможності компанії. Так розрахунок його реалізації в умовах базисного періоду показав приріст долі компанії ринку на 7%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналіз ринку будівельних матеріалів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.marketing.vc/>
2. Аналіз ринкової кон'юнктури: навчальний посібник/ Горбаченко С.А., Андрейченко А.В., Карпов В..А. та ін.- О: ОНЕУ, 2014.- 345 с.
3. Андреева Л. О. Методичні аспекти стратегічного розвитку підприємств / Л. О. Андреева, О. І. Лисак // Бізнес Інформ. - 2016. - № 6. - С. 227-231.
4. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. / И. Ансофф – СПб.: Питер, 2013. – 416 с.
5. Арутюнян С. В. Стратегія розвитку підприємств з використанням франчайзингу / С. В. Арутюнян, Н. Г. Слободян // Наукові праці Національного університету харчових технологій. - 2009. - № 30. - С. 9-11
6. Балан В. Формування стратегії розвитку підприємства на основі динамічного SPACE-аналізу / В. Балан, І. Тимченко // Схід. - 2016. - № 4. - С. 5-16
7. Басовский Л. Е. Стратегический менеджмент : учебник / Л. Е. Басовский. – М. : НИЦ ИНФРА-М, 2013. – 365 с.
8. Білоусова А. Ю. Взаємозв'язок та суперечливість понять «стратегічна альтернатива», «стратегічний вибір» та «стратегічне рішення» / А. Ю. Білоусова // Культура народів Причорномор'я. – 2012. – № 215. – С. 16 – 18.
9. Бойко І. А. Стратегія підприємства: історія розвитку / І. А. Бойко // Наукові праці Національного університету харчових технологій. - 2009. - № 30. - С. 29-32.
10. Василенко В.А. Стратегічне управління : навч. посібн. / В.А. Василенко, Т.І. Ткаченко. – К. : Вид-во ЦУЛ, 2013. – 396 с.
11. Герасимчук В.Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання: монографія. / В.Г. Герасимчук – К.: КНЕУ, 2008. – 258 с.

12. Головінов М.І. Стратегія розвитку підприємства: сутність і ознаки // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.19. – С. 224-228
13. Гончаров Ю. В. Удосконалення стратегії розвитку підприємства / Ю. В. Гончаров, Ю. Ю. Лапчик // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. - 2014. - № 1. - С. 193-199.
14. Горбаченко С.А. Аналіз підприємницьких проєктів: навчальний посібник / Горбаченко С.А., Карпов В.А.- О: ОНЕУ ротапринт, 2013.- 241с.
15. Гудзинський О.Д. Організаційно-регулятивна функція в управлінні стратегічним розвитком підприємства / О.Д. Гудзинський // Ринок праці та зайнятість населення. – 2009. – № 1. – С. 50–52.
16. Данілова Е. І. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи / Е. І. Данілова // Наукові праці Національного університету харчових технологій. - 2009. - № 30. - С. 56-59.
17. Данилович-Кропивницька М.Л. Особливості прийняття стратегічних управлінських рішень на вітчизняних підприємствах/ М.Л.Данилович-Кропивницька, Ж.В.Поплавська// Вісник Національного університету "Львівська політехніка".- 2013.- №2 (547).- 39с.
18. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
19. Добрава Н.В. Проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємства // Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: матер. четвертої міжнарод. конф. 2015 р. - Одеса: Атлант, 2015. - С.29-30.
20. Збарський В. К. Сутність поняття "стратегія розвитку" малого підприємства. / В. К. Збарський // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. - 2013. - Вип. 181(6). - С. 36-45.
21. Ігнат'єва І.А. Стратегічний менеджмент : підручник / І.А. Ігнат'єва. –

- К. : Вид-во «Каравела», 2008. – 480 с.
22. Калиніченко Ю. Стратегічний розвиток підприємства: теоретичні та практичні аспекти / Ю. Калиніченко // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 4 (29). – С. 106 – 115.
23. Карпов В. А. Путеводитель начинающего предпринимателя : учебное пособие / В. А. Карпов, А. И. Ковалев, С. А. Синятинский та ін. – Одесса : Атлант, 2012. – 99 с.
24. Коллис Д. Дж. Корпоративная стратегия. Ресурсный подход / Д. Дж. Коллис, С. А. Монтгомери. – М. : ЗАО "Олимп-Бизнес", 2007. – 400 с.
25. Колодійчук А. В. Розвиток понятійно-термінологічної підсистеми «стратегічне управління промисловістю» / А. В. Колодійчук // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техніч. праць. – 2012. – Вип. 22.2. – С. 260 – 270.
26. Колпаков В. Концептуальные основы стратегии управления / В. Колпаков // Персонал. – 2012. – № 3. – С. 38–44.
27. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер. – М. : Изд-во «Прогресс», 1990. – 736 с.
28. Кох Р. Стратегия. Как создать и использовать эффективную стратегию. / Р. Кох – СПб.: Питер, 2013. – 320 с.
29. Кравченко О.В. Поняття стратегії розвитку підприємства / О.В. Кравченко // Вісник СНАУ. – 2007. – № 1. – С. 267-272.
30. Красношарпа В.В. Класифікація стратегій розвитку виробничого підприємства // Ефективна економіка. – 2016. - №1. – С. 40-46.
31. Кручек М. Проектування нового продукту і стратегії запуску нового виробництва / М. Кручек, З. Жебруцький // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка" . Менедж. та підприємництво в Україні: етапи становлення і пробл. розв. — 2009. — N 657. — С. 144-150.
32. Кузьмін О. Є. Чинники впливу на диверсифікацію діяльності підприємств / О. Є. Кузьмін, Х. С. Передало, Х. В. Дрималовська //

- Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : [збірник наукових праць]. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. – С. 143–148.
33. Меркулов М. М. Побудова стратегії розвитку підприємства на основі сформованої системи збалансованих показників / М. М. Меркулов // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. - 2015. - Т. 2, вип. 1. - С. 47-54.
34. Микитюк П.П. Аналіз впливу інвестицій та інновацій на ефективність господарської діяльності підприємства: Моногр. / П.П. Микитюк ; Терноп. нац. екон. ун-т. — Т.: Екон. думка, 2016. — 295 с.
35. Минцберг Г. Стратегический процесс / Г. Минцберг, Дж. Б. Куинн, С. Гама; под. ред. Ю. Н. Каптуревского; [пер. с англ.]. – СПб. : Питер, 2015. – 688 с.
36. Минцберг Г., Альстренд Б., Лэмпел Дж. Школы стратегий. - СПб.: Питер, 2010. - 336 с.
37. Міщенко А.П. Стратегічне управління / А.П. Міщенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 336 с
38. Наливайко А. Теорія стратегій підприємства. Сучасний стан та перспективи розвитку: Моногр. – К.: КНЕУ, 2011. – 227 с.
39. Немцов В.Д. Стратегічний менеджмент / В.Д. Немцов, Л.Є. Довгань. – К.: ДП «Експрес-Поліграф», 2012. – 562 с.
40. Оберемчук В. Ф. Стратегія підприємства: Короткий курс лекцій. – К.: МАУП, 2000. – 128 с.
41. Отенко В. І. Формування концепції стратегічного вибору підприємства / В. І. Отенко // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2010. – № 691. – С. 374 – 381.
42. Офіційний веб – сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua/>
43. Парій І. В. Стратегічне управління організацією в умовах швидких змін середовища / І. В. Парій // Проблеми економіки та управління : зб. наук.

- праць НУ «Львівська політехніка». – 2011. – С. 244 – 250.
44. Пастухова В. В. Стратегічне управління підприємством в умовах нестабільності зовнішнього середовища : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.06.01 "Економіка підприємства і, організація виробництва" / В. В. Пастухова ; Київський національний торговельно-економічний університет. – Київ, 2003. – 36 с.
45. Платонов С.К. Стратегическое планирование на предприятиях. – М.: Прометей. – 2015. – 314 с.
46. Пономаренко В.С. Стратегічне управління розвитком підприємства : навч. посібн. / В.С. Пономаренко та ін. – Харків : Вид-во ХДЕУ, 2002. – 639 с.
47. Портер М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / пер. с англ. И. Минервина – М. : «Альпина Паблиш», 2011. – 454 с.
48. Приймак Н. С. Розробка та обґрунтування альтернативних стратегій розвитку підприємства / Н. С. Приймак // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. - 2013. - № 1. - С. 34-44.
49. Прищепа Н. П. Аналіз і класифікація конкурентних стратегій підприємств / Н. П. Прищепа, О. М. Гайдамака // Управління проектами та розвиток виробництва : зб. наук. пр. – Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. – № 4 (44). – С. 88–94.
50. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємств у транзитивній економіці: монографія / за заг. ред. С.М. Ілляшенка. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2015. – 582 с.
51. Разінкова В. П. Управління процесом розробки й освоєння виробництва нових продуктів: конспект лекцій / В. П. Разінкова ; Харк. нац. екон. ун-т. — Х., 2014. — 95 с.
52. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства : навч. посібн. / М.Г. Саєнко. – Тернопіль : Вид-во "Економічна думка", 2007. – 352 с.
53. Селезньова Г.О. Стратегія підприємства : навч. посібн. / Г.О.

- Селезньова. – Харків : Вид-во ХНЕУ, 2007. – 240 с.
54. Сокирник І.В. Впровадження стратегічних змін на різних стадіях життєвого циклу підприємства/ І.В.Сокирник, О.Ю.Зав`ялова// Вісник Хмельницького національного університету.Економічні науки.- 2006.- №4,Т.1.- С. 123-131.
55. Стратегія підприємства : навч.-метод. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Д. О. Горелов, С. Ф. Большенко. – Харків : Вид-во ХНАДУ, 2010. – 133 с.
56. Строкович Г.В. Стратегія підприємства: навч. посіб. для вищих навч. закладів Г. В. Строкович, Нар. укр. акад. [каф. економіки підприємства]. – Х. : Вид-во НУА, 2011. – 180 с.
57. Судомир С. М. Методологія стратегій розвитку і управління результативністю підприємств / С. М. Судомир // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2013. - № 4. - С. 222-227.
58. Сухорська У.К. Маркетингові стратегії розвитку підприємства: сутність, значення, класифікація // Науковий вісн. : зб. науково-технічних праць / У.К. Сухорська. – Львів : Український державний лісотехнічний університет. – 2012, вип. 12.8. – С. 259–263.
59. Теслюк Н. П. Стратегії підприємства по досягненню конкурентних переваг // Економіка, фінанси, право. – 2015. – №11. – С. 17–20.
60. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии: Учебн. / А.А. Томпсон, А.Дж. Стрикленд – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ. – 1998. – 576 с.
61. Тридід О. М. Організаційно-економічний механізм стратегічного розвитку підприємства: монографія / О.М. Тридід. – Харків: Вид. ХДЕУ, 2012. – 364 с.
62. Управління проектами в підприємницьких структурах: навчальний посібник / Кучеренко В.Р., Маркітан О.С., Горбаченко С.А. та ін.- О: Астропринт, 2013.- 268с.

63. Фатхутдинов Р.А. Стратегический менеджмент. - М.: ЗАО «Бизнес - школа «Интел-Синтез», 1998. – 437 с.
64. Хоменко О.І. Види стратегій та інструментарій формування стратегії розвитку підприємства // Управління розвитком. – 2015. - №3. – С. 131-137
65. Чебак Р.В. Стратегический менеджмент. – М.: Диалектика, 2015. – 322с.
66. Шелегеда Б.Г. Стратегічне управління потенціалом підприємства : монографія / Б.Г. Шелегеда, Н.В. Касьянова, А.Я. Берсуцький та ін. – Донецьк : Вид-во ДонУЕП, 2006. – 219 с.
67. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: підручник / З.Є. Шершньова. – К.: КНЕУ, 2014. – 699 с.